



ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ ՈՒՐԲԱԹ 27 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1854

ԹԻՒ 475

ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ, 27 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

Քաղաքական գործող կացութիւնը նոր երեւոյթ մը առնելու վրայ է : Ուստաց զօրաց Վալաքիայէն և Սոլտաւիայէն քաղաքիւ, աւստրիական զօրաց՝ Բարձրագոյն Իրան հաճութեամբը նոյն իշխանութեանց մէջ մտնելը, Պալդիկի մէջ Ալանա և Պոմարսնոտ երեւելի կողմաց՝ Անգղիայ և Վաղրիոյ միաբանեալ զօրքերէն առնուելը, և վերջապէս անգղիացի, քաղաքացի և օսմանեան դաշնակից զօրաց խորմի վրայ յարձակելը, որ մինչև ցայսօր ի գործ դրուած պիտի ըլլայ ամենայն յաջողութեամբ, այնպիսի դէպքեր են, որ քաղաքական անձանց վտանգութիւն կրնան տալ, թէ շատ չանցած հաշտութեան դաշնագրութիւն մը կրնայ հաստատուել պատերազմող տէրութեանց մէջ միջնորդութեամբ Աստրիայ և Քրուսիոյ կառավարութեան, որոնք ի սկզբանէ անտի անդադար ջանիւք կը շարունակեն դեռ պանսլաւոնութիւնները՝ խաղաղութեան անգին բարիքը ձեռք բերելու համար :

Սոս օրերս դեպքական կարևոր գրութիւններ գրուեցան Ռուսաց և Վաղրիոյ կառավարութիւններէն միջնորդութեամբ Աստրիայ կառավարութեան : Այս գրութեանը՝ օրաց մէջ յայտնի կը տեսնուի այժման քաղաքական գործող ճիշտ կացութիւնը, խիստ երկար ըլլալուն, արժան համարելիք անոնց էական մասունքը միայն յառաջ բերել, Օսկերիայի թղթերէն լրացրէն քաղաքիւ :

Յայտնի է որ Աստրիայ և Քրուսիոյ կառավարութիւնները յատուկ յայտարարութեամբ մը ինդիկցին Ռուսաց կառավարութեան, որ պարզէ Վանուբեան իշխանութիւնները : Այս յայտարարական թղթին՝ Ռուսիոյ արտաքին գործող տեսուչ Նիստրուտ կոմսը երկար պատասխան մը տուաւ, զոր Աստրիայ դաշինքը փութացաւ հաղորդելու Վաղրիոյ կայսերական կառավարութեանը : Երբեք ան կայսեր արտաքին գործող պաշտօնեայ մօտիւ Տրուէն սը Լուի և պարտաւորեցաւ ընդարձակ պատասխան մը

գրելու : Ահաւորիկ այս երկու կարևոր պատասխաններուն համառոտութիւնը : Ռուսիոյ կառավարութեան գրութիւնը յունիսի 17-29-էն է, զոր Նիստրուտ կոմսը կը յուղարկէ Վորդչաքով իշխանին, որ Ռուսաց Վանուբեան բանակին ընդհանուր հրամանատարին եղբայրն է և կրնար պարզի դեպքանի պաշտօնիւ Վեննա յուղարկուած է այժմ : Յիշեալ գրութեամբ պատասխան կը տրուի Քիւրպուրիկի Աստրիայ գետնան Վալթերիսպի կոմսին պաշտօնական նամակին, որ յանուն Աստրիայ կառավարութեանը կրնար Ռուսիայէն դադրեցնել այժմեան պատերազմին վտանգաւոր ընթացքը, չարունակել զինուորական գործողութիւնները Վանուբեան միւս կողմը և որչափ որ կարելի է փութով պարզել Վալթերիայի և Սոլտաւիայի իշխանութիւնները : Նիստրուտ կոմսը կը հրապարակէ մօտիւ տը Պուլ կոմսին (որ Աստրիայ արտաքին գործող պաշտօնեան է) կարծիքը թէ պատերազմին գրեթէ խաւոր պառաւոր՝ Ռուսաց զօրքերուն Վալաքիա և Սոլտաւիա մտնելէ, պնդելով թէ այս գործողութիւնը ամենին չարքիւց զարուստ կառավարութեան համար եղած ջանից անյաջողութիւնը ուրիշ դիպուածներէ յառաջ եկաւ : Ռուսաստանը, կըսէ Նիստրուտ կոմսը ըստ թեմբ պատասխանեց Նիստրուտի և Նիստրուտի ծանուցաբերին (էնդիմատիօն) վանդի անոր գրութեան ոճը դպչողական էր և ամէն փոխադարձ անհաճութեան պայմանաց դէմ : Հետեւաբար եթէ այս բանէն պատերազմ ծագեցաւ, արդարացի պիտի ըլլայ յանցանքը չտալայնչափ մեր պատասխանելոյն կերպին, որչափ աստութեան ոճն է բառերուն խտութեանը որ գրգռեցին զմեր պատասխանը :

Որպէս և իցէ, եթէ ըստ կարծեաց Վեննայի դաշինքին, Ռուսաց զօրաց Վանուբեան իշխանութեանց մէջ մտնելը՝ պատերազմին գրեթէ խաւոր պատճառ եղաւ, նոյն երկիրներէն յիշեալ զօրքերը ելլելով, պատերազմը պէտք է որ դադարի, թշնամութեան գործքերը ի կախ մնալով :

Նիստրուտի կոմսը կը հարցնէ թէ Վեննայի դաշինքը կրնայ մը այս բանին վրայօք ապահովութիւն տալ Ռուսիոյ : Այլեւ կը ծանուցանէ թէ յորմէ հետէ Ռուսաց արտաքին պատերազմը հրապարակեց Ռուսիոյ դէմ, թշնամական գործողութեանը շրջանը այնչափ շատ ընդարձակեցաւ, որ Ռուսաց զօրաց Վանուբեան իշխանութիւնները մտնելը, ինչ պատճառէ կու գէ յառաջ եկած ըլլայ, զինուորական զիւրք մը ձեռք բերելու փոխուեցաւ : Հետեւաբար նոյն իշխանութեանց մէջ մնալը կամ զանոնք պարզելը զինուորական արհեստին վերաբերեալ պատճառներէ կախեալ է : Վանուբեան Ռուսիան ի շնորհս Աստրիայ կամաւորապէս թող տալէն յառաջ միմիայն զիւրք ուր կը մնայ իրեն՝ հաւասարակշռութեան հաւանականութիւն մը, Ռուսիան կըսեմ, հարկաւոր կը համարի իմանալ թէ Աստրիան ինչ երաշխաւորութիւններ կրնայ տալ իրեն :

Նիստրուտի կոմսին գրութիւնը յառաջ կը բերէ նաեւ թէ, եթէ Աստրիան ապրիլի 9-ին եղած նախագրութեամբ պարտաւորեցաւ արեւմտեան տէրութեանց առջև, իւր ամէն ջանքը ի գործ դնել պարզել տալու համար Վանուբեան իշխանութիւնները, այս բանը չարքիւց զինքը այն պիտի կացութեան մը մէջ դնէ Վանուբեան, որ պատուով և ապահովութեամբ կարող ըլլայ պարզելու զիշեալ իշխանութիւնները : Իսկ ի մասին առեւտրական օգտից Աստրիայ և Վերմանիոյ, որոնք կըսուի թէ վտանգի մէջ գրուած են Ռուսաց Վանուբեան վրայ ըրած զինուորական գործողութիւններէն, Նիստրուտի կոմսը կը պատասխանէ թէ ևս առաւել ծանր են վտանգները զոր կը պատճառեն յիշեալ օգտիցը Վաղրիոյ և Նիստրուտի ծովային գործողութիւնները) և ծովուն մէջ, հիւսիսային ծովուն և Պալդիկի մէջ :

Իսկ պարտութի մը ընդունելէն ետեւ տրուելի ապահովութեան երաշխաւորութեանց վրայօք, ինքզինքնու կայսրը ի շնորհս Վերմանիոյ, հաճութեան պիտի տայ խօսիլ Վանուբեան իշխանութիւնները պարզելու ճիշտ ժամանակին վրայօք : Նիստրուտի յայտարարական գրութիւնը կը հաս-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Գ. ԸՄԼՈՆ

Երբ քարուն յայտնէ	Խոտ ժանտ, մինչ վառ վարդ
Զիւր հապաղ պիտուտ	Ի քարաս բուրբ
Անտէ ընդ նոյն	Անդ և միջին ժիր
Չարան գալուստ	Քանի՜ ուռք կան
Յայն պահ ջերմ հողմիկ	Ճրգին պատրաստել
Կանուխ ծառիկ	Չամբար ձմեռան
Համայն բուսականք	Հովիւն ժրջան
Այնու տառանին	Վարէ գգաւանց հոտ
Այս քաղաք զեփուր	Խաղաղ ոտտոտել
Շուէր, քաղաքիս	Ճարակիլ յարօտ
Սոխակն յամայն	Անդ մեղուին գգուն
Երգեր հնչտախտ	Սիգմիկ ողբուն
Թուռնք երկնունակ	Չճողկուն նկարէն
Չայնէն դայլայիկ	Յորմէ հիւթ քաղէ
Խօսին յորհնաբան	Սանուկ անմղկ
Լեզուս յոտս գողտրիկ	Պըճնեալ յայս հանգես
Չորաց քաղաքանուտ	Յնայ և երգէ
Կրկնէ խորն և ծորն	Չօրհնութիւնս պէս պէս
Խոխոլ առուակի	Ընդ որ և ըլլեր
Գնայ ընդ ծործոր	Մաղթանս ընկալ Տէր
Անդ տես դեանդուն	Եւ գալոյ ամի
Մըշակն որ խէ	Արա՜ արժանի :

Յաշտկերտաց Ս. Սահական վարժարանիս ընկերութեան, Պեքրոս Արմ. Գրիգոր Օլիվեան :

Արժանայարգ հրատարակիչ Արշալույս Արար-

դեան պատուական լրագրոյն :

Ի Կ. Պոլս, ի Նաւրէ գալու, 18 օգոստոսի 1854 :

Այլեւ գիտնալով որ ձեր պատուական լրագրիւր ամէն ժամանակ ազգային ընտիր ընտիր հաստատածներ պարունակելէ չադարբի, նաեւ մէյմէկ առիթներով ալ երեւելի ու բարերարաց ըրած բարեգործութիւնները կը յայտնէ, այս պատճառաւ սրտիս բուռն ուրախութիւնն ստիպեալ համարձակեցայ սա հետեւեալ մէկ երկու տող տեղեկութիւնս ձեզի հաղորդել քաջայայտ ըլլալով որ անկեղծաբար պիտի հրատարակեք : Կոստանդնուպոլսյ Նաւրէ գալուի թաղի եղած տղայոց ու աղջկանց վարժարաններուն բարեկարգութեանը ու անոնց յառաջագիմութեանը համար ասկից հինգ ամիս առաջ այսինքն մարտի մէկին ընկերութիւն մը կազմուելու առաջարկութիւն եղաւ մեծապատիւ անձինքներէ : Այս ընկերութիւնը ապրիլի չորս Օգոստոսի օրը եկեղեցւոյն աւարտմանէն ետեւ գալոցին մէջ տեղի ունեցաւ, ու քաջարկութեան հոգաբարձուներ ընտրուելով, ընկերութեան բոլոր պիտոյքը անոնց ձեռքը յանձնուեցաւ (որոնց պատուական անունները ուրիշ անգամ ձեռք Անուուութիւն կրնանք) : Երբ տեսնելով որ ամէն ամիս ազգային սնտուկէն եկած 600 զէջ չալիսի բաւէ մտածեցին ու շուտ մը իրենց մէջը կտակ մը հաստատեցին 25000 զէջի, ինչպէս որ Միշակի

Հասարակական լրագրիւր իւր 22 մայիս 35 թուոյն մէջ խօսած է : Այս երեւելի ու պատուական կտակագիրներն են վեմաւորք Տատեան Պողոս ամիրայ 5000 զէջ, Քաբամաճեան Սարգիս աղա 3000 զէջ, Գրիգոր աղա 2000 զէջ, Խաչիկ աղա 5000 զէջ, Գեորգ աղա 1300 զէջ, Թօգաթլեան Սինաս աղա 1500 զէջ, Պէշքեթլեան Վարուստ աղա 400 զէջ, Միրիճան աղա 500 զէջ, Յովսէփ աղա 250 զէջ, Սուպահեան Կարապետ աղա 250 զէջ, Թաւլաշեան Յովհաննէս աղա 250 զէջ, այլեւ քանի մը բարեգործ անձինք 1050 զէջ, նաեւ Քաբամաճեան Յարութիւն աղան նոյնպէս 5000 զէջ շնորհած է այս ազգօգուտ կտակին : Երբ իրենց նորահաստատ ընկերութիւնը յանուն սրբոյն Մովսիսի Խորենացւոյ նուիրեցին և որոշեցին որ ամէն տարեգործին պաշտօն և քննութիւն ըլլայ : Այս առթիւ աշակերտներէն մէկը գեղեցիկ ատենաբանութիւն մը ըրաւ քաջալերելով զընկերութիւնը որ ասկից ետքը իրենց աշխատութիւնը ոչինչ չալիսի երթայ ու քանի մը գեղեցիկ երգեր ու մեր վեհափառ թագաւորին կենացը համար տաճկերէն լեզուով երգ մը երգուելէն ետեւ, տեղւոյն առաջնորդ ծայրագոյն Յարութիւն շնորհափայլ վարդապետը ազգու վախճան տուաւ նոյն օրուան այս գեղեցիկ գործոյն) և հիմա նոյն 15000 զէջ քաբամաճ լիւն վրայ

տասնէ թէ Ռուսաց կայսրը կը ցանկայ միշտ հաշտութիւն ընել չուզեր որ իւր զօրքը անսահման ժամանակ մնան Ռանուբեան իշխանութեան մէջ, չուզեր ոչ հաստատուիլ այն տեղ յարատեւ ժամանակի համար, ոչ միաւորել զանոնք իւր վիճակացը հետ և ոչ կուզէ զիրո՞ծանուն օսման ետն տեղութեան: Այս անորոյ դժուարութիւն մը չունի ընդունելու երեք սկզբունքը նախադրութեան որ եղաւ ի 5 ապրիլի:

Ռուսիան պիտի յարգէ, կրնէ, թուրքաստանի անկախութիւնը, որչափ ժամանակ որ պիտի յարգեն զայն արեւմտեան տէրութիւնները. պիտի պարզէ Ռանուբեան իշխանութիւնները արժանաւոր երաշխաւորութիւններ ընդունելով, և հաճութիւն պիտի սայ Ռուսիոնէն իրաւունց հաստատութեանը՝ երաշխաւորութեան մը միջոցաւ: Այս օրինակ ըլլալով Ռուսաց կայսրը գիտաւ որութիւնները նախագրութեան մէջ նշանակեալ գլխաւոր յօդուածոց վրայ, ինչպէս Ռուսիոյ գրութիւնը կը վերջանայ յայտ առնելով թէ, եթէ հաշտութիւն ընել կուզեն, կրնայ այս հաշտութիւնը ի գործ դրուիլ վերջիշեալ երեք հիմանց վրայ, կամ պատրաստել զայն զինագագաւթման մը միջոցաւ:

Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին պատասխանը, որ յուլիսի 22ին գրուած է, կը սկսի հերքել համառօտապէս Ռուսիոյ յանդիմանութիւնները ընդդէմ արեւմտեան տէրութեանց որոց վրայ կը ձգէ պատերազմին յառաջանալը: Եւստայիորիկ Նիսիւրիոյ գրութեան քաղաքական մասին վրայ խօսելով, յառաջ կը բերէ որ Ռուսիան ամենեւին ստանան մը չընէր իւր զօրքը Ռանուբեան իշխանութեան մէջ մնալուն, և անկէ ելլելու միմիայն պայմանը զինագագաւթմանը կը զգնէ:

Ինչպէս որ զանազան հաւանութիւն կուտայ ապրիլի 5ին նախագրութեան մէջ եղած սկզբունքը (կը յարէ Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին) սակայն Ռուսաց զօրքը ներկայութիւնը օսման ետն երկրին վրայ բոլորովին կը ջնջէ այսպիսի յայտարարութեան մը արժէքը. բարորո՞ւմ Մուստափայի և Վալաքիայի պարսպուիլը առաջին պայմանն է թուրքաստանի ամբողջութեանը. և նոյն երկիրներուն տիրելով՝ յայտնի կը լսուի կը բռնաբարուի երաշխան իրաւունքը:

Մուստափայի տը Լուի փամանար թէ ինչ կը նշանակեն Նիսիւրիոյ կոմիտէն այն խօսքերը թէ, թուրքաստանի ամբողջութեանը սպառնալիք մը պիտի չըլլայ Ռուսիայէն, որչափ ժամանակ որ արեւմտեան տէրութիւնները պիտի յարգեն զայն: Ինչ միաբանութիւն կրնայ ըլլալ, կրնէ, բռնութեամբ յարձակողի մը և պաշտպանի մը մէջ, Ռուսաց զօրքը բռնի կերպիւ օսման ետն երկրին մէջ մանելը. ինչ համաժամութիւն

կրնայ ունենալ դաշնակց զօրքը ներկայութեան հետ, զոր Ռարձրագոյն Ռուսիոյ ինքզինքն է, և պանական դաշնակցութեամբ իւր տրուած է, և որուն գործողութիւնները համակամ միաբանութեամբ պիտի գաղափարէ:

Իսկ յայտնանէ Նիսիւրիոյ կոմիտէն գրութեան մէջ եղած մէկ յօդուածը՝ որ կը վերաբերի օսման ետն քրիստոնեայ հպատակաց, անընդունելի կերպի Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին, որովհետեւ այս յօդուածը կուզէ հաստատել կրօնի երաշխան պաշտպանութիւնը միջուր քառասունի մէջ, որ պիտի ջնջէ անկախութիւնը և վեհապետութիւնը Սուլթանին: Այս Գաղղիան և Նիսիւրիան չեն կրնար հաւանութիւն տալ զինագագաւթման մը: Նիսիւրիոյ կոմիտէն անորոշ խօսքերուն վրայ: Ռանուբեան տէրութեանց ըսած զոհերը խիստ շատ են և անոնց նպատակը խիստ մեծ է. հետեւեալ չեն կրնար վայրկեան մը ետ մնալ իրենց զինուորական գործողութիւններէն առանց յառաջագոյն հաստատուն ըլլալով թէ պատերազմը վերստին պիտի չսկսի: Հաշտութեան համար դրուելու դաշինքը բազմաթիւ զիջումաւ տեղէն կոմիտէն մտնելով, դաշնակց տէրութիւնները այժմէն չեն կրնար նշանակել նոյն պայմանները, և որոց վրայ իրենց ունեցած կարծիքը ըստ ժամանակին պիտի յայտնեն:

Ի վերայ այս ամենայնի Գաղղիոյ կառավարութիւնը կոզէ ծանուցանել այժմէն քանի մը համար այն երաշխաւորութիւններէն, որոնք անհրաժեշտ կերպիւ իրեն հանգարեցնելու համար զԼուսիոյ ընդդէմ նորէնոր խռովութեան: Մուստափայի տը Լուի քանի մը գիտողութիւններէ ետեւ կը համառօտէ յիշեալ երաշխաւորութիւնները հետեւեալ յօդուածոց մէջ: Նախ՝ գաղափարի յետ այսօրիկ Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը Վալաքիայի, Մուստափայի և Նիսիւրիայի վրայ, և արտօնութիւնները որ Սուլթանի ներքին շնորհաւոր են նոյն նահանգներուն, և անոն տէրութեանց երաշխաւորութեանը ներքեւ գրութեան Ռարձրագոյն Ռուսիոյ դաշնակցութեան մը միջոցաւ: Այսպէս Ռանուբեան տէրութեանը անկախութիւնը ազատ մնան ամեն խօսքից տէրէ և Վիենայի դաշնակցութեան սկզբունքը ներքեւ գրութեան: Երբորդ՝ 1841 յուլիսի 13ին դաշնակցութիւնը վերստին քննուի միաբանութեամբ դաշնակց բարձր կողմերուն, յօդուած երաշխան հաւասարակշիւութեան և Սուլթանի մէջ Ռուսիոյ իշխանութիւնը սահմանելու գիտաւորութեամբ: Զորքորդ՝ ոչ ոք տէրութիւն չըլլայ պահանջել իւր վրայ առնուլ օսման ետն հպատակաց պաշտօնական կերպիւ պաշտպանութեան իրաւունքը ինչ կրօնէ կուզէ թող ըլլայ: Այլ Գաղղիան, Նիսիւրիան, Նիսիւրիան, Ռուսիան և Ռուսիան փոփոխակի հոգ տանին որպէս ողի

օսման ետն: Կառավարութիւն անկախ և հաստատուն պաշտպանութեան քրիստոնեայ հաստատութեան թանց սրտով թանցները և ի գործ դրուին յօդուած քրիստոնէից: Սուլթանին վեհաճանաչան գաղափարները, առանց ամենեւին փնտս մը պատճառելու անոր արժանաւորութեանը և անկախութեանը:

Գաղղիոյ արտաքին պաշտօնէին գրութիւնը կը վերջանայ ըսելով, թէ Նիսիւրիոյ գաղափարն պաշտօնական գրութեանը բան մը չի տեսիր փոխադարձ կոչութեանց մէջ, և թէ Գաղղիան և Նիսիւրիան կը յարատեւեն իրենց դրից մէջ իրեն պատերազմող տէրութիւնը: Վերջապէս կը յիշեցնէ Սուսիոյ և Ռուսիոյ իրենց պարտաւորութիւնները՝ որ կը ըստին ապրիլի 20 դաշնակցութեան, և մասնաւորապէս Սուսիոյ ունեցած յոռոկ պարտաւորութիւնը յառաջ կը բերէ, որուն յանձնարու եղած է իւր մասնաւոր դաշնակցութեամբ Ռարձրագոյն Ռուսիոյ հետ:

Վառնայէն հասած վերջին լրոցը համեմատ դաշնակց զօրքը և նաւատորմից օգոստոսի 22ին կամ 23ին անդաւաճող պիտի մեկնէ խուրճի վրայ յարձակելու համար:

Հաւատարմ յայտարարութիւն, զոր արեւելեան գաղղիոց ոչ բանակին ընդհանուր հրամանատար Սէնդ-Վանո մարաշխաւոր ըրաւ իւր զօրացը:

«Օրինուորք»

«Յարատեւութեան, հանգարտութեան և գործունէութեան գեղեցիկ օրինակներ տուիք մօտերս ի մէջ ցաւալի պարագայից զորս պէտք է մոռնալ: Պատերազմը և յաղթելու ժամը հասաւ: Թշնամին չարտօնեց մեզ Ռանուբեան կղերքը անոր զօրքը բարուն կողմանէ ապրիլի 5ին ընդդէմ հիւանդութեան փնտսելով, կը հեռանան բազում տառապանք, և դուք Վերին Նախախնամութիւնը կամեցաւ յիշեալ փնտսող երկիրները երթալու փորձութիւնը խնայել մեզ: Իրգ՝ նոյն Նախախնամութիւնն է որ կը շարունակէ զմեզ ի խուրճ, որուն օղը առողջարար է իբրեւ մեք երկիրը նախապէս կը բռնէր զմեզ ի Վալաքիայի, որ Ռուսաց զօրութեան գաշնէ այս ծովաւան մէջ, ուր կը թանք փնտսել զսահաւան խաղաղութեան և մեր բարեկշիւը դարձին ի հայրենիս:

«Այս յարձակման գործողութիւնը մեծ ունեցի արժանի բան մըն է. զոր ի գործ պիտի դնենք ծովային զինուորական ստակով պատրաստութիւններով որ երբեք տեսնուած չեն: Ռանուբեան նաւատորմիցները իրենց 3000 թուղանութեանը և իրենց 25000 քաջ նաւատորմները, որ ձեր նախաձեռնութեանը և զինակիցներն են, պիտի տանին խուրճի երկրին վրայ անգղիական զօրքը բանակ մը որոց զմեք քաջութիւնը

աւրիշ 25000ի դրամագլուխ մը ևս աւելցնելու առաջարկութիւն ըլլալով, որոգէն սկսան ի գործ դնել: Ուստի 5000 տաման պատրաստուեցան և ամեն մէկուն զինէ հինգական զէնք որոշեցաւ. անանկ որ ամեն ազգասէր անձինք կարող կրնան ըլլալ մէկ մէկ հատ ընդունելու, որով 25000 զէնք նոր կտակ մը ևս կը պատրաստուի:

Այս պէս մեր բարեպէր ամիրայից ըրած անհամեմատ բարերարութիւնները որ յաւերժական յիշատակաց արձան մը պիտի կանգնեն Նաուր քաղաքի թաղիս մէջ:

Վերին հրատարակիչ, ասանկ ազգօգուտ գործի մը նկարագրութիւնը ձեր պատուական լրագրոյն էջերուն մէջ տեղի շնորհակց կը ընդգրկեմ:

Ապրիլի 11, Գ. Դ. Դաւիթեան, քառասուն հայաբնակչեան, գաղղիներէն իրաւաւորութեան և աշխարհագրութեան:

Թրանսֆորմի օրագիրը՝ հետեւեալ ցաւալի լուրը կը հրատարակէ յուլիսի 18 հրատարակած թերթին մէջ թիւ 170:

Նիսիւրի մէջ Քըլարմոնի մօտ Ուէսթմէսըր գիւղը ստակով եղեռնագործութիւն մը պատահեցաւ: Այս մը իր վեց գուկերները սպաննեց որոնցմէ անգղանկը նորահասակ աղջիկ մը յիշօրժինա անուն՝ հազիւ 12 տարեկան էր:

Անցած շաբաթ օրէ քանի մը գործաւորներ

առտուան դէմ կանուխ գեղին մօտ առանձին տան մը առջեւ անցնելով՝ պատահանի մը վրայ արիւնաթաթախ երեսի բարձ մը տեսան, ու ապա ծննդին ուստի շատ մը դուռը դարկին բայց բնաւ պատասխան մը չառնելով՝ իսկոյն մէկ սենեակին մէջ մտան, ուրտեղ մեծ սոսկու մով տեսան յատակի վրայ փռուած արիւնոյն զոյն իրկոն մը ու երկու տղոց մարմինները, և անոր մօտ պտակելու սենեակին մէջ ուրիշ չորս հօգի ալ զոհ եղած ու գետինը փռուած, որոնց ամէնուն պարանոցն ալ առջիններուն պէս կը տրուած էին:

Այս անգուց կինը միայն զորնոր չեմք համարձակիր մայր անուանելու, զեւ ողջ էր այս եղեռնագործութեան տեղը, ու երբոր առաջին պէտք եղած դարմանը ըրին անոր վերքին և կարող եղաւ քիչ մը խօսելու, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը ցան առնուլ անկէ:

Արիւնաթաթախ Քըլարմոնի հետ ամուսնացած էր որ հասակաւ աւելի մեծ էր անկէ: 1841 նոյն ամսոյն մէջ այս կինը Պիւքին կէտի պալատը կանգնեցաւ իսկոյն արքայազարմ իշխանին դայիակ ըլլալու, բայց քանի մը ժամանակէ ետքը բժիշկները իրեն ծանուցին, որ ալ պիտի չկրնայ իր փափակ պաշտօնը վարելու. ուստի ձգեց պալատը ու եկաւ իր երկանը հետ բնակիլ: Այս գեղին ծայրը փոքրիկ տան մը մէջ իրենց աշխատանքը ու պարկեշտ մարդ մըն

էր. որ երբ տարիէ ի վեր Քըլարմոնի գեական մէջ զանազան ծառայութիւններ ըրած էր, և շնորհայ բնակիչները ամենքն ալ կը ծանօտային զանկէ: Այս մը իր բարեկամին մէկուն ազգաբարձութեամբ՝ որուն յանձնէր էր իր բացակայութեան ժամանակը խնամ տանել իր կնոջ, ինչպէս եկաւ, ուրտեղ բռնեց իւր յանցաւոր ամուսինը անձանիք մարդու մը հետ որ պանդոկէ մը կը բնակէ:

Այս եղեռնագործութիւնը պատահելէն տասը օր առաջ, գեղաղը Վերին Պիւքը իր տունը թողուց ու հետեւեալ հինգ շաբթի մէջ ողորմելի տղայք իրենց վայրենի ու անգուց մօրմէն խողովորուեցան: և այս սոսկալի եղեռնագործութիւնը շատ գիւրութեամբ կատարուեցաւ կըսէ ան, երբոր տղայք խորին քնոյ մէջ էին. որոնցմէ ամէնէն պղտիկը մէկ տարուան ու ինը ամուսան էր, սակայն չփախուցնելու կը ցուէր իր յիշօրժինա անունով անգղանկի աղջիկը մեծցը:

Վերին Պիւքը այս սոսկալի լուրը ըսելուն անգամաւոր ծովաւորութեան անունը բռնուեցաւ. իսկ իր կինն ալ Սարիմ Միւսան օստիկանութեան յանձնուելով բանտը դրին, և պատուէր տրուեցաւ որ զգոյշ կենան, որպէսզի չըլլայ թէ ինքզինքը սպաննէ:

մեր հարքը ծանեան և յարգելին, նմանապէս օտմանեան ընտիր զօրաց խա մը մը որ ձեր աչաց առջև իրենց զինուորական փորձը բոլին մտերաւ և գաղղիական զօրաց բանակ մը զոր իրաւունք ունիմ որոշմանը անուանելու մեր բախանդակ բանակին ընտիր մասը :

«Աստի այս յարձակման մէջ կրտսնեմ յաւ ջողովեան գրաւարանէն աւելի բան մը . նոյն խի յաջողութիւնը կրտսնեմ :

«Օրաւարք, գնդապետ, պաշտօնեայք աւելն աստիճանի և ամեն տեսակ զինուոր, մանաւկէջ լեռներ վստահութեանը որով լեցուած է իմ սիրտս, և նոյն վստահութեանը հաղորդէք ձեր զինուորաց սրտին մէջ : Հաստ չանցած պիտի ողջունեմք ի միասին միացեալ երեք զօրակները, որ պիտի ծփան Ալվադապօրի պատնէշներուն վրայ, ազգային մեր աղաղակաւը կենցէ՛կայրն :

Վառնա 13-25 օգոստոսի 1854 :

(Պարագրէս) Բնդանոր Երամապար Տարաշախ ՍէնՏ-ԱնՏՕ

Վենետիկ օգոստոսի 12 ամսամթուոյ կրգրեն Ժողովար Գրաւարք օրագրոյն :

Ռուսաց զօրաց Մարտավայրէն քաջութիւն՝ բնական հետեւութիւնն է պատուական և ըստ զինուորական արհեստին զօրաւոր զրից Վստրիյ բանակին Պոլքովնայի և Իրանիւթիայի մէջ : Վստ կտ քաջութիւն, որուն պարտաւորեցին զՌուսերը, պատերազմի մը մէջ յաղթութիւն ընելու վստահանին հաւասար կըհամարուի : Ինչպէս պատերազմէ մը ետեւ, երբոր կռուոյն զինուորական նպատակը ձեռք բերուած է, յօժարովի ահանջ կըզննեն հաշտութեան առաջարկութեանց, ըստորում միտք չունենին կործանել զթշտամին այլ պարտաւորել զնա զիջում մը ընելու որ արդէն որոշեալ է, նմանապէս այժմ ևս իրստ բնական է որ Վստրիյ գահիճը իբրեւ հաշտութեան առաջարկութիւն մը համարի գայտարարութիւնը զոր Վորդչաքֆ իշխանը յանուն իւր վէհապետին ըրաւ Պոլ կամին (Վստրիյ արաւորէն գործող պաշտօնէին) օգոստոսի 9 ամսամթուոյ : Վասնզի Բանուբեան լշխանութիւնները պարպուելով, յունիսի մէջ յուզարկած գրաւութեամբ Վստրիյ պահանջածը ի գործ դրուած կըլլայ : Բայ յայմանէ Վորդչաքֆ իշխանին ծանուցումը առ աւտորիական կառավարութիւնն, թէ Ռուսաց զօրաց յիշեալ իշխանութիւններէն քաջութիւն՝ ինկղոյս կայսեր հրամանաւն է, յայտնի ապացոյց մըն է թէ կայսրը մեծ ակնածութիւն և յարգանք կըցուցնէ Վստրիյ կառավարութեան :

Իթէ Ռուսիան . սնկիզմաբար հաշտութիւն կուզէ, Վստրիան Բանուբեան իշխանութեանց մէջ մանկէն ետեւ, առիթ մը պիտի չունենայ թշտամութեան գործբերու ձեռք զարնել : Բայց յայնժամ պէտք է որ Ռուսիան Վստրիյ իրնդ բաժ երաշխաւորութիւնները տայ, որպէսզի առաջը առնուի ուրիշ ապագայ շխտութեց, որոց օրինակը այսօրուան օրս կրտսնեմք : Վստաց այսպիսի երաշխաւորութեանց, ապագան երկբայեւ պիտի ըլլայ միշտ և հաշտութիւնը հաստատուն և անխախտ պիտի չլլայ : Վստրիան այժմ մեծամեծ ջանքեր և պատրաստութիւններ ըրաւ, և իթէ Ռուսիոյ զիտաւորութիւնը ժամանակ շահել էր և միտք դրած էր հերքել խնդրուած երաշխաւորութիւնները, հարկաւորապէս պիտի չհաճին պատրուակալ հաշտութիւն մը ընել և պիտի աշխատին զինուորացութեամբ հաստատուն և անխախտ հաշտութիւն մը գաւազդել : Իթէ Ռուսիան կուզէ այս վստահանէն հեռանալ, պէտք է որ պահանջուած երաշխաւորութիւնները տայ Վստրիյ, և այս բանը կրնայ ընել զիւրութեամբ, ըստորում ապահով է որ կայսերական կառավարութիւնը պիտի չհաստատեն երաշխաւորութեան գաղափարները զորո ժամանակ մը ետեւ կընանունէն նալ սրբմեան տերութիւնները : Վստրիոյ ուզածը ուրիշ բան չէ, բայց միայն, այնպիսի հաշտութիւն մը Ռուսիոյ և թուրքաւորանի մէջ որպէսզի այս վերջին տերութիւնը ազատ ըլլայ Ռուսիոյ զօրութեան հանապազօրեայ ապահովութենէ : Վստ է միմիայն կերպը ապահովելու Վստրիայի ապագայ հաւասարակշռութիւնը,

նմանապէս Վստրիոյ և բոլոր Գերմանիոյ կառավարութիւնը և իշխանութիւնը : Վստրիոյ այս հաստատուն կամքը հաշտութեան վերջին և անհրաժեշտ պայմանն է այժմ :

Վստրիոյ պաշտօնական օրագիրը ՍէնՏ-ԱնՏՕ նուն՝ մանաւոր տեղեկութիւններ տալով օտմանեան կառավարութեան փոխառութեանը վրայ, որ ի գործ դրուեցաւ օգոստոսի 7-19ին Փարիզի և Լոնտոնի մէջ, կրտսնէ աւ փոխառութիւնը 125 միլիոն ֆրանքի կըհասնի և տարին հարուրի 6 տոկոս պիտի վճարէ : Երբեք գումարին համար Իտալիոյ Վստրիոյ երաշխաւորութիւնն տուած է թուրքաւորանի գլխաւոր երաշխաւորութեանը և մանաւոր արտօնութեամբ մը Լեզիպոսի տարեկան հարկը որ եօթը միլիոն ֆրանքի կըհասնի : Վստ փոխառութեան պարտաւորեցանքները 1250, 2500, 5000, և 10000 ֆրանքի տոմսակներ են, որոց գնորդէր 80 ֆրանք պիտի վճարեն հարկը ֆրանքի համար . իսկ օտմանեան կառավարութիւնը պարտաւորեալ է տարուէ տարի փոխառութեան գումարին հարուրի մէկը ըման վճարել : Իսկ իթէ ուզելու ըլլայ, իշխանութիւնն պիտի ունենայ յիշեալ գումար մէկ մասը կամ բոլորը հարուրին հարկը ըման վճարել, տոմսն հինգ տարիէ ետեւ :

Ինչեալ շարժու նամակ մը ընկալաք Լոնտոնէն օգոստոսի 12 թուով ըստ նոր տուածի, որ կըծանուցանէ մէկ թէ ազա Վերմիէ Լոնտոնէն և ազա Խոջաուար (Խիսանեան Խոտանդուաւ) պոլսեցի յարգող համազգիք մեր օտմանեան հին զանազան զգեստներով հագուած մարդիկ իրստ պատուական արհեստիւ շնեւտալով ի Լոնտոն տեսարան մը բացեր են յիշեալ մարտադարը ինչոյց հասարակութեան . ուր առաջին և երկրորդ օրուան մասնաւոր ցոյցին ներկայ գտնուեցին երեւելի լրագրաց տէրերը, որոնք իրենց կատարեալ հաճութիւնը յայտնելով, մեծ փառահաւորութեան տուեցին այս ուսումնասիրական թանգարանին ապագայ յաջողութեանը և յառաջագիտութեանը վրայ :

Ինչպիսիքն թայի հոջակաւոր օրագիրը իւր թուոյն մէջ որ ի 9 օգոստոսի հետեւեալ կերպիւր կըխօսի այս պատուական տեսարանին վրայ :

«Բանի մը փիլիսոփայական պատմագիրներ սա կարծիքով են, որ քաղաք մը հազու թէ երկու տեղամեքեք կրնայ հաղթանակաւ և ահա այս հիման վրայ է որ Վոնտատանի վերականգնման և կամ Վստրիոյ վերանորոգման կարելիութեանը չհաւատարար կըհակամարտին : Վստ ամենայնիւ Վենթ Նորձը՝ կեալիի (կըրեի որ շատոցու ընէ իստիանեալ համայնադոս ցոյցատեղի մըն է) վրայք խօսելու որ ըլլամ, կընայիմք որ իր հին փառքերը նորէն տաքի վրայ կանգնուեցին են, թէ որ արժանաւորութեան և վարձահատուցման մէջ կրնայ կապակցութիւն մը մանկէ :

«Զմեակ սոյն ցուցատեղին (Վենթ Նորձը՝ կեալիի) բոլոր տաճիկ մարդոցմով զարդարուած է, ձիւղ ինչպէս որ քանի մը տարի առաջ Ղենացի պատիւններով զարդարեալ էր, բայց այս՝ այնպէս պատուականաբար և այնպէս աւաւ մեծամանրաման խնամով յարգարուած է որ, հազու թէ կրնայ դերազանցուիլ : Վենթ գահիճին բոլորեքը հանգիստական մը պարտելով, տաճիկական վարուց և բարուց տեսակ տեսակ վիճակները աչքէ կանցնէ, անոնց ամէն մէկին մարդկային պաշտօն մը կատարելու ժամանակը ի ձեւ մամկէն արձանաց զարմանաբանչեղաւ տեղ մը ձուլելու . որոնց հագուստը արեւելքէն (Տաճկաստան) բերուած է, և այնպէս ալ կահկարասիք, տեսարաններ և ասանց յատուկ եղած մասերով շխտած են, որ տեսողը՝ այս շինու կեանքը իրեն սեփական եղած օղաւ գունտին մէջ գտնուած ըլլալը կըմոկարէր : Տեսարան որ ըսինք՝ պիտի անգոր խօսք մըն է ի մոցնելու համար այն ձիւղութիւն պահուած և զանազան, որով այս մամաճիւղ արեւելքի իրենց հայրենի բնակութեանց մէջ կըցուցուէ :

«Համար կամ բաղանիքը, որ ցոյցին առաջին մասն է, իրաւանէ շինուած նիւթաւոր շէնք մըն է, իր կըզմարափակ յարկով և մէջ տեղը գմբէթաւոր առատաղով, որ իրաւանէ հաւտաւ կառուցում մըն է, և ձեւը մը որ դռնէն

ներս կըմտնէ, կրնայ տեսնել մ'ուրիշ տեսակ անցիլ, որ շինութեան փառաւորութիւնները և անտեղալ թիւները արդի : Վենթ մէկ ուրիշ կողմը սփռելի մը խանութ կրտսնուի, ուր որ հաստացնալ Վի դիւլմանին մէջ ի խաբարիպաշտութիւն ինքզինք հերախալին ձեռք կըյանձնէ . երբ իր հաստացեալ եղաւքը լայնատար և գաւիթին մէջ ոմանք խահլէ խմելով և ոմանք տապաշի (թալլա) խաղալով ժամանակին կուցուէն : Երանցմէ զատ կրտսնուին քանի մը դատարկաւոր տաճիկ մարմնապաշտներ՝ որոնք դերին՝ բու վաճառանցի մը ներքին կողմը նստած են . բայց ասանցմէ ամենէ վիհապանձը՝ Վալթանին Զարեմին ներքին կողմն է, ուր Վալթանին ազգիկը չեղուք կըմտնէ, և իր մօտաւ հաս ամուսնութեանը համար բարեկամահիէ մը շնորհաւորութեան յարգանք կընկուի :

«Բան մը խնայուած չէ որ զանազան բաներ ցուցուին : Վստին և արտատնին, բարձր և ցած կենաց ատմութիւններ, բոլորն ալ ակնեղե կրտսնուին : Վենթ կողմը կընայիս, որ վերջին Վալթանին Վալթան իր տեսանքը նստած է չորս զին ատմութեանաւոր պաշտօնատարներով, միւր կողմը քանի մը զբօսաւորք, եղներով ընուած աղւոր կառքի մը վրայ հեծած՝ ջրաբի տեղեցի մը քով կայնէ ինն կերեայ, մէկ միւս գին կոտ տանգիտ պաշտոյ համարներ կամ բեռնակրները իրենց ձանք բեռնեւորն տակ քրոյնք կըթափեն, մէկ միւս կողմն ալ, այս տեղս յետասկաւ տեսութեան մը մտքերնիս բերենք, Լենթերեաց խումբ մը խորհուրդ կըկազմէ, և ակնեղե կրտսնեմք այն կոթմաններ, որոնք կաթալի և թմբուկի գործ կատարելով թէ ուտուք եփելու և թէ ժամանակաւ զարհուրելի բայց այժմ զնչոցեալ գունդի մը զգացմանքը յայտնելու կըծառային :

«Բանը ճշմարտաման ընելու համար, տաճիկական թանգարանին հոգաբարձուները մեծ հոգատարութեամբ գլուխ հանած են Օգոստոսի ըր որոնք չափէն աւելի պատուական են, Կոտ տանգիտ պոլսէն բերուած են, այսու ամենայնիւ Վնդիւրցի արհեստագետներու աշխատութիւնն ալ տակն նուաղ գովալ թեան արժանի չէ : Երանց թեւերը և սրունքները իրաւանէ մաղեղով զարդարուած են և պիտու մեծ քնքշութեամբ մը կոյցուցած : Բեռնակրաց դիմաց վրայ քրքրեքի ճշմարիտ կաթիլներ կերկին և եգնեւորն ուրքին տակ իրաւանքն խոս ցանուած է :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 23 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

Հասարակաց անդորութիւնը իրստ բարեք վիճակի մէջ է, և իր բարեկեւոր տնհամբերութեամբ կըստատէ իմանալ Կոստի վրայ եղած տհաքին յարձակման յաճող լուրք . քանզի այս յարձակումը արդէն ի գործ դրուած պիտի ըլլայ մէկ երկու օրէ հետէ : Կարելի են իշխանը և Վենթիքի գուբը, որ իրենց առաջնութիւնը կազմուելու համար Կոստանդնուպոլիս եկած էին Վստիոյն, անցեալ շարժու վերադարձան այս վերջի քաղաքը :

Վարձարագոյն Իրան ուշադրութիւնը մանաւորապէս Վստրիոյ բանակին վրայք զբաղեալ է այժմ . որուն վերին հրամանատարութիւնը Վալթանի քաջամարտիկ Իմայիլ փաշային յանձնուեցաւ փոխանակ Վենթ փաշային որ իւր պաշտօնէն զրկուեցաւ :

Կայսերական բարձրագոյն հրովարտական տուեարական գործող տեսութիւնը վստահալով Վիսթիլ փաշային յանձնուեցաւ, որ Լեզիպոսի կուտակալ բարձրագոյն Վայիտ փաշային քեռայրն է, և Վրիթ փաշան՝ Լոսթիոյ բանակին ընդհանուր հրամանատար և Վամակոսի կուտակալ անուանեցաւ :

Լեզիպոսի ընդհանուր նոր կուտակալ բարձրագոյն Վայիտ փաշան ամայս 8ին պատիւ ունեցաւ օգոստոսի 12 թուով Վալթանին ներկայանալու որ մեծ մարդասիրութեամբ և յարգանք ընդունելով զնա, բարեհաճեցաւ Վենթիքի կարգին առաջին ատմութեան շքանշանը շնորհելու անոր : Ժամայ 12ին Կարձրագոյն Կոստան մեծ հանգիստ և փառաւորութեամբ կարգացուեցաւ արքունի հրովարտալ, որով Լեզիպոսի ընդհանուր կուտակալութիւնը կըյանձնուի բարձ

ըստպատիւ Սայիտ փաշային : Բոլոր նախարարները ներկայ էին այս փառաւոր հանգիսին : Բարձրագոյն Վրան գլխաւոր պաշտօնատարները մեծամեծ հացկերոյթ եւ խնջոյք կընէին ի պատիւ յիշեալ բարձրապատիւ փաշային :

Անտուրուէն հասած վերջին լուրերը խիստ յաջող են օսմանեան զօրաց համար : որոնք Ռուսերուն Պայազիտէն եւ ուրիշ օսմանեան երկիրներէն ետ քաշուիլը իմանալով, թշնամեցին ետեւէն ինկեր եւ շատ մնաններ հասուցեր են անոր : Երեք հազար վրան, 7 թնդանօթ, շատ ձիեր եւ կառքեր օսմանեան զօրաց ձեռքը անցեր են :

Արհաստատեն թէ Ռուսաց կառավարութիւն ի գործ դրած հնարքներովը, օսմանեան եւ Պարսից տէրութեանց մէջ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները դադարեցրին : Եւ թէ հրանի օսմանեան դեսպան վսեմափայլ Վսեմ Վէֆլիք էֆէնտին օգոստոսի 13ին կարին հասեր է :

Վանուբեան իշխանութիւններէն հասած վերջին լուրերը կըմտնուցանեն թէ Իսմէր փաշան Պարսէշմոնէր է 80 հազար զօրքով եւ 180 կտոր թնդանօթով, եւ թէ Իսմայիլ փաշան Դաշլանի վրայ կըգտնէ եղեր 25 հազար հոգիով :

Աւստրիական զօրաց երկու խումբ օգոստոսի 9ին եւ 10ին մտեր են ի Վալարքիա Հէրմանդաւ տէն եւ Վառնադատէն անցնելով, եւ մնացեալներն եւս մօտ օրերս պիտի մտնեն եղեր յիշեալ իշխանութեան եւ Սոլտապիայի մէջ : Այս առթիւ աւստրիական զօրաց ընդհանուր հրամանատար տը Հէս սեպուհը յայտարարութիւն մը հրատարակել է, որով կապահովցնէ Վալարքիայի եւ Սոլտապիայի բնակիչները թէ աւստրիական զօրաց դալը ուրիշ մտք չէ, բայց միայն հասարակական անդորրութիւնը հաստատել եւ խաղաղութեան բարիքը մատակարարել անոնց :

Արգիպտոսի ընդհանուր կուսակալ Սայիտ փաշան ցանկալով օգոստոսի 10 լուրերն եւ անոր տէրութեան օգտիցը համար ունեցած իւր անձնանուէր ջերմեւանդութեան ապացոյց մը տալ, հաճեցաւ 10,000 զինուոր՝ 36 թնդանօթ մատուցանել կայսերական կառավարութեան : Այլեւ իւր շոգենաւերէն մէկը յուղարկեց ի Վառնա ի նպատակ յարձակման ընդդէմ Ռուսիոյ :

Վեհափառ Սուլթանը ի նշան իւր կայսերական գոհունակութեան բարեհաճեցաւ անդամանդեայ շքեղաշաք տուր մը եւ անձնական արժանաւորութեան շքանշանը նշանի իմիջապէս շնորհել բարձրապատիւ Սայիտ փաշային :

Օսմանեան շոգենաւը Նիսիայի թիւրքերէն անուն, որ ամսոյս 17ին մեկնած էր ասիէց Վառնա երթալու, երէկ չէ առջի օրը դարձաւ ի Պոլիս, 40 Ռուս գերի հետը բերելով :

Աւստրիական Վալարքիայի շոգենաւը երէկ Վառնայի գալով լուր բերաւ, թէ օսմանեան նաւատորմի զայսերական զօրքը ամսոյս 20ին մեկնեց եւ անկէց Վալարքիա երթալու, ուր կըգտնուին դաշնակից տէրութեանց նաւատորմի շքեր : Հասարակօրէն կըկարծուի եղեր թէ Վալարքիէն ամսոյս 23ին ամեն նաւերը մեկտեղ ճամբայ պիտի ելլեն Խորմի վրայ յարձակելու, ուր օգոստոսի 27ին կամ 29ին բոլոր զօրքը մէկ օրու ան մէջ ցամաքը պիտի ելլեն կըտուի, այսինքն 1 ժամուն 7000 հոգի դուրս հանելով :

ՔԱՆԱՔԱՆ ԵՄԵՐԵՆԵՐԸ

Չփառնիս, 27 Օգոստոսի :

Վսեմափայլ Վան Սուլթան էֆէնտին, որուն վեհանախական զգացմունքը եւ բնական տաղանդը յայտնի է ամենուն, ամսոյս 18ին աւստրիական շոգենաւով հասաւ Իզմիր յատուկ պաշտօնի մը, զոր յանձնած է իրեն՝ կառավարութիւնը :

Վալարքիայի պաշտօնի տօնախմբութիւնը ամսոյս 21 կիրակի օրէն սկսելով սովորական հանգիսիւ չորս օր կատարեցաւ :

Վնջեալ շաբթու ցաւալի դիպումը մը պատահեցաւ ի Վալարքիայ գեղը : Երեք նորահաս եւ պատուաւոր գերդաստանի վերաբերեալ պատանիք որսի համար վառօդ գետնէ կերթան նպարտաւառի (պաշալ) մը խանութ : Ստնցմէ մէկը ծծմբամած փայտի կտորով մը իւր ծխախոտի գլանիկը (սիկար) վառել ուզելով, զժգագը գութեամբ սափորին մէջ եղած վառօդը յան-

կարծ կրակ կառնու եւ ահագին բոմբիւն մը կը լուռի, որ խանութը տախտակայ կընէ եւ չարաչար կըվերաւորուի յիշեալ երեք պատանիները : Այս զժգագըներէն մէկը հետեւեալօր մեռաւ, իսկ միւս երկուքը՝ թէեւ տակաւին հիւանդ են, բայց պիտի չուշանան առողջանալու :

Այսօրնի նոհանգը՝ որ աւագակ զնայեցնելուն ձեռքէն մեծ նեղութիւններ կըկրէր ժամանակէ մը ի վեր, քիչ մը իւր անդորրութիւնը ստացաւ այս օրերս : Ըստորում Այսօրնի տեղակալ Վիանի փաշային եւանդուն ջանիքը քանի մը աւագակապետ զնայեցնել պիտիք (Սուստաֆա Տէմիր-խանը օղու, Վսեմ պաշա օղու եւ ուրիշները սպանուեցան, կամ վերաւորեալ ձեռք անցան : Կըմնայ հիմա գլխաւոր աւագակապետ Սինան օղու զնայեցը : որ կը յուսամբ թէ շատ չանցած օսմանեան կանոնաւոր զօրքէն պիտի բռնուի : որոնք անցեալ շաբթու Կոստանդնուպոլիսէն գալով դէպ ի Այսօրն յուղարկեցան :

Վալարքիա մէջ քոլեւան օրըստօրէ տկարանալու վրայ է : ուստի հասարակութեան վախճումը ի սկզբան քիչ մը չափազանց էր, գրեթէ բոլորովն անցաւ, քանի որ առայժմ խիստ սակաւ անգամ կըպատահին քանի մը դէպք այս հիւանդութեւ երկու երեք օրէ հետեւ ամենեւին մեռնող մը չեղաւ այս ախտէն :

Վաղղից կիւր անուն շոգենաւը Ֆուէկաթը Վեհէնքէն գալով երկուշաբթի օրը հասաւ Իզմիր եւ երէկ մեկնեցաւ Վեհէնք երթալու : Այլեւ Սարտենից պատերազմական Ֆուէկաթը Իզմիրէ անուն նոյն օրը հասաւ մեր նաւահանգիստը Պոլիսէն եւ Ուլլայէն գալով :

Չարեքաթի օրը աւստրիական շոգենաւով հասաւ ի Կոստանդնուպոլիս վսեմափայլ Սաղապ փաշան, եւ երկուշիկ նոյն շոգենաւով մեկնեցաւ Շքոտա երթալու : որուն կուսակալութիւնը յանձնուած է իրեն Բարձրագոյն Վանէն :

Վեհեսիայէն յուլիսի 25 ամաթուով սգալի լուր մը կուտան մեզ յետագայ նամակաւ :

Հաւաքի սրտիւ կըփութամք ծանուցանել ձեզ Վեհեսիայ Քիստոսեան սիրայօղ ընկերութեան ըրած մեծ կորուստը : Հազարփողեան յարգոյ մահտեւի Ներսէս աղան, որ ընկերութեան երկ երկ անդամներէն մէկն էր, յանկուծական կաթուածով մը երեք ժամու մէջ ննջեց ի Տէր մեծ սուգի մէջ թողով իւր ընտանիքը, համազգինները եւ մանաւանդ Քիստոսեան սիրաշողկապ ընկերութիւնը : Հանգուցեցին թաղման հանգէսը երէկ առաւօտ անթիւ բազմութիւն արժանաւոր փառաւորութեամբ կատարեցաւ ի ներկայութեան տեղւոյս առաջնորդ գերապատիւ տէր Օւրաքիա հոգեւոր հօր :

Կոստանդնուպոլիս Նաւաղապիւնի թաղին մէջ յանուն սուրբ Ստիւքի խորհրդացոյն հաստատեալ բարեխախտ ընկերութեան գործերը յիշատակելով այսօր Բանասիրական մէջ, բերկրալի մեզ երկու տողով խմայնել յարգոյ հասարակութեանը թէ յիշեալ ընկերութեան խնամոցը յանձնուած տղայոց եւ աղքատաց դուրսընները օրըստօրէ կը յառաջադիմեն բարեխախտ յանձն ջանիք Շքոտեան Վ. Ք. Սարգիս պատուելին, որ Սաթալից նը Սահակեան վարժարանին յառաջողեմ աշակերտներէն է :

Վիլնիսի անոր շնչակոյ գեղերը օգոստոսի 8ին գիշերք ստաթիկ անձրեւ գալով ահաբիւն հեղեղ մը կոխեր է, եւ մեծամեծ վնասներ պատճառեցին : որոց գումարը 20-25 միլիոն ռուբլի կըհասնի կըսեն :

Աւստրիական շոգենաւը թիւրքստէն հասնելով այսօր հետեւեալ հեռագրական լուրերը բերաւ : Պեթլիկ, 19-31 օգոստոսի : Պենքէնտորֆ կոմըր հասաւ ի Վեհէնք : Այս պաշտօնատար պատրիարքան կըբերէ թէ Ռուսաց կառավարութիւնը կըկոմիտէ (Արեւմտեան տէրութիւններէն եղած) չորս առաջարկութիւնները :

Փարիզ, 18-30 օգոստոսի : Սինիէի կըմնանուցանէ, թէ Վաղղիան եւ Վեհիւն օրօշեցին քանդել Արանտ կղզեայ ամրոցները եւ պարսիկ Պոմարանտ կղզին, եթէ հարկը պահանջուր ըլլայ : Իսկիւ լրագիրը կըսէ թէ Վեհիւն իշխանը, (Պալիւսայի) Էդուարտ Թափաւորը, Պրապանդի գութը եւ Բորթուկալի Թափաւորը այցելութեւ պիտի երթան Պալիւնի զօրոյ բանակը :

ԱՄԵՐԻՔԱՆԻ ԵՄԵՐԵՆԵՐԸ

Չփառնիս, 27 Օգոստոսի :

Չոր թուրք սկսաւ գալու եւ ըստ տեսակին 108-175 զուռ կըմտնուի կենդինարը : սակայն եւրոպացիները տալով մեծ փոյթ չեն ցուցնէր ծախու առնելու : Այսօրնի կարմիր չամիչ, սպառի կոչուած 75 զուռ կըմտնուի : Այս չամիչը 38-42 ըստ տեսակին : Անկուտ չամիչին օխան 5 զուռէ : Տորոնը 270-275 զուռ կըմտնուի : Վիլիսը 128 1/2-129 1/2 զուռէն դիւրաւաճաւ է : Փալմանաւ կուղուի միշտ : Վեհիւն տեսակը 63-68 զուռէ : Կամալիկա ըսուած տեսակը 68 զուռէ : Չեթը քաղաքի մէջ քշուելու համար կըմտնուի 330 ի կենդինարը : նոր հունձը առատ կերելի եւ դեկտեմբեր ամսոյն մէջ կըկտրուի գալ Իզմիր : Պայամոյուրի մետաքսին օխան 155 զուռէ : Շաքարը ըստ տեսակին կըմտնուի 225 230 զուռ կենդինարը : Իահլէն 820-850 զուռէ հարկը օխան : Այս բոլոր ապրանքները կըմտնուին ողջ գրամով, այսինքն օսմանեան լիւան 108 զուռու չէ հաշուելով :

Բնայի Բրամիտիս-Բիւն :

Օսմանեան լիւան 108 զուռու չէ հաշուելով :

Իսնտոն 112 1/2-113 1/2 :

Սարսիլիա 180-182 :

Թիւրքստ 390-392 :

ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ



Դիւանապետ Թովմայի Հոլոսի :

Այս անգին դեղը, որ բոլորովն բաղկացած էր անգղաւոր խոտերէ, չեպարտեալէր իւր մէջը ոչ մէկի եւ ոչ ուրիշ փնտաւար գոյացութիւն մը : Որչափ որ քաղցր է փափուկ եւ մատաղ մանկանց ու խիստ տկար կազմուածոց համար, նոյնպէս շուտ եւ հաստատուն է արմատախիլ ընկու գիւնանդութիւնները : նաեւ ամենեւին խիստ ուժեղ անձնքներէ : Բայց յայտնաւորեալ անմիտութեամբ ի մասին իւր ներգործութեանցը եւ հետեւեալներէն : Այս դեղը անուշեղով կը հետագոտէ եւ միւս անգամայն կը փարատէ ամեն տեսակ հիւանդութիւնները որ եւ իցէ ստոյգանի հասած ըլլան եւ որչափ հին ժամանակէ հետեւ արմատացեալ ըլլան : Հազարաւոր մարդիկ բժշկեցան այս դեղը գործածելով, որոցմէ շատերը գերեզմանին դուրս հասնելէն ետեւ քիչ մը յարատուութեամբ վերադարձան ստացան իրենց առողջութիւնը, եւ կենդանական զօրութիւնն անգը բերին երբոր ուրիշ ամեն դեղերէն յոյսերն իւր օրը ընկողին :

Աւստի սաստիկ անտաքեալները յուսահատութեան մէջ թող չկենան : այլ արժանաւոր փորձը ընեն այս պատուական դեղին ազդու ներգործութեանցը, եւ շուտով իրենց քաղաղջութիւնը ստանալու բարեբաղդութիւնը պիտի ունենան :

Կը յորդորեն գիւնանդները, որպէսզի որչափ կարելի է փութեալ իսթութեանց համար, որ եւ, ընդհանրական ջերմք (Ֆիւրէ կըմտնուի) :

Երկարեղութիւն (աւթմ) :

Մարդոյ մորթոյն վրայ եղած բիծերու ախտը :

Ջրեւական ջերմքեր : Մաղձ (զաֆրա) :

Թոքացաւութիւն, կամ թոքային տկարութիւն :

Կուրաւում (աւթմ) : Ջրգոլութիւն (սրտա) :

Օձիկ (երանձնք իւլէթ) : Խիթ (սանձը) :

Անանց ամական օրինաց անկարգութիւնը :

Ամեն տեսակ ջերմքեր : Ունացաւութիւն (նիքիս) :

Գլխացաւութիւն : Դժուարամարտութիւն :

Բորբոքում (էնֆլամմացիոն) : Դալուր (սարլըք) :

Լեղի (դաւա ճիլեր) հիւանդութիւնը :

Երկկամեղութիւն (նեթրիթ) :

Տեւատեղութիւն (մալար) :

Յորացաւութիւն (րիւմաթիսմ) :

Մեղաբերութիւն : Խոյ պարանոցի (սուա) :

Երկրորդական դէպք գաղղիական ախտի :

Խիճ երկամանց եւ միզանոցի (կուլէլը) :

Սաստիկ ջղացաւութիւն (սարլըք) :

Ունոյցք (գիւլէթ) : Կեղք (իւլէթ) :

Ամեն տեսակ որդերը (սոլուլան) :

Արդողիտեան ախտերը (Ֆուէնկ իւլէթ) :

Թուրութիւն եւ նուագումն ուժոյ, որ եւ իցէ պատճառներէ ծագած ըլլան :

Այս դեղահատերը կը վաճառեն ի Լիւստոն միտք Թովմայի Հոլոսիէն գործատուներ, որ է ՍԵԲԵԽ ԸՍՏԱԾ Թաղը Թիւ 244 : Իսկ օտար երկիրները գլխաւոր դեղավաճառաց բով կը գտնուի : Իզմիրի մէջ սկսեալ Անձիւ Չիւտիլի դեղավաճառական խանութը կը ծախուի : որ ի Ֆուանկաց Թաղը Սուլթանի ծառայէ ըսուած փողոցը Թիւ 50 :

Այս դեղահատից տուփերը զանազան մեծութեամբ են, եւ կը վաճառեն 8-21 եւ 32 զուռու իւրաքանչիւր, եւ աւելի մեկուն մէջ տպեալ ծանուցագիր մը կայ, որ յիշեալ դեղահատից գործածութեան վրայ ծանոթանան տեղեկութիւններ կուտայ, գաղղիարէն, անգղիարէն եւ յունարէն լեզուաւ :

Հրատարակել եւ տէր լրագրոյն :

Դոնա Վ. Պալաւարեան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱՎԱՌՈՒՄՅՈՑ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ